

ПЕРЕДМОВА

*координатора Програми
«TOGETHER UNITED: науковці проти війни», наукового редактора
VI Міжнародної науково-практичної конференції
«EUROPEAN PERSPECTIVE:
міждисциплінарний дискурс в контексті сучасних викликів
і можливостей»*

Шановні колеги, учасники конференції!

Сьогодні ми об'єдналися проти російської агресії і перед нами нині великі виклики. Ми переможемо, адже наука – це шлях до майбутнього. Якісний освітній процес і новітні дослідження – це наш фронт. Лише на персональній ініціативі та відповідальності. Кожний із нас, освітян і вчених, сьогодні має бути лідером, покладатися на власні зусилля. Самовдосконалюватися, набувати нових знань, досвіду. Надихати власним прикладом колег, підбадьорювати студентів й учнів. А зруйновані будівлі відбудуємо. Їх і ті, що збереглися, ми наповнимо новим змістом, такими освітніми програмами, які потрібні для відродженої України. Пам'ятаємо, що кожне завтра починається сьогодні! Попри біль втрат...

Програма «TOGETHER UNITED: науковці проти війни» та VI Міжнародна мультидисциплінарна науково-практична конференція «EUROPEAN PERSPECTIVE: міждисциплінарний дискурс в контексті сучасних викликів і можливостей» включають свідчення нашого непохитного переконання в тому, що об'єднавши зусилля, ми можемо зробити значний внесок у подолання сучасних загроз.

Дослідження різних аспектів євроінтеграційних перспектив України набуває особливої ваги у світлі отримання країною статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу. Цей крок не тільки конкретизував шлях України до членства в європейській родині, але й активізував процеси внутрішніх реформ, стимулюючи зусилля уряду

та громадянського суспільства. Важливим наслідком стало також залучення уваги європейських та світових інвесторів. Актуальним завданням є адаптація національного законодавства до стандартів Європейського Союзу, інтеграція українського бізнесу у європейські ринки, реалізація безвізового режиму та глибша секторальна інтеграція. Необхідно виконати вимоги Угоди про асоціацію та рекомендації Єврокомісії, щоб розпочати переговори про вступ.

Євроінтеграція України проходить на тлі російської агресії, що з одного боку підкреслила рішучість українців захищати свою незалежність та європейський вибір, з іншого – спонукала до переосмислення політики Брюсселя щодо України та призвела до активізації інтеграційних процесів. Наслідки повномасштабної російсько-української війни вплинули на динаміку євроінтеграції, обумовлюючи особливості підходу в умовах воєнного стану, що включає в себе величезні людські та економічні втрати. Таким чином, розгляд різних аспектів євроінтеграційних перспектив України є ключовим для розуміння її майбутнього шляху та взаємодії з Європейським Союзом.

В контексті міждисциплінарних досліджень, надання Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу представляє собою значущу віху в процесі євроінтеграції. Це підкреслює необхідність підтримки високого рівня зусиль на шляху до повноцінного членства в Європейській Союз, особливо в умовах російської агресії. Завдання полягає в ефективному використанні переваг, що надає цей статус, для проведення необхідних реформ та створення умов, які б забезпечили відновлення України під час та після війни згідно з європейськими нормами і стандартами. Такий підхід вимагає комплексного вивчення та аналізу, що охоплює різні наукові дисципліни, від міжнародних відносин та права до економіки та соціології, для розробки всеосяжної стратегії євроінтеграції.

Актуалізація наукових досліджень та необхідність продовження наукової дискусії щодо євроінтеграції України в умовах російсько-української війни стає особливо важливою, враховуючи унікальні умови, в яких наша країна продовжує свій шлях до Європейського

Союзу. Опір російській агресії, значні людські та економічні втрати, а також здобуття статусу кандидата на вступ до ЄС підкреслюють складність і масштаб викликів, з якими стикається Україна. На цьому шляху країна демонструє прогрес у європейській інтеграції, втілює в життя рекомендації Єврокомісії та положення Угоди про асоціацію, що підкреслює її рішучість та адаптивність.

Отримання Україною статусу кандидата на членство в Європейському Союзі символізує перехід до нової якості відносин з Союзом, визначаючи ясні цілі та очікувані етапи подальшої інтеграції. Цей статус відкриває двері до численних можливостей та переваг, які сприяють зміцненню зв'язків між Україною та Європейським Союзом. Однак важливим викликом є ризик затягування процесу на досягнутому етапі, що може бути спричинено як внутрішніми перешкодами, такими як опір реформам або їх несерйозне впровадження, так і зовнішніми обставинами, наприклад, відсутністю консенсусу щодо подальшого прогресу в переговорах. Надання статусу кандидата не означає автоматичного вирішення всіх перешкод; процес інтеграції продовжуватиме вимагати політичної волі та об'єднання зусиль як з боку України для реалізації необхідних реформ, так і від держав-членів ЄС, на яких покладається відповідальність за ухвалення рішень щодо подальших кроків. Втім, статус кандидата посилює потенціал співпраці, закладений у Рамковій угоді про асоціацію та інших секторальних угодах, сприяючи економічній інтеграції, яка може слугувати каталізатором для подальшого наближення до членства в Європейському Союзі, як для України, так і для країн-членів Європейського Союзу.

Сучасний етап євроінтеграції України охоплює широкий спектр внутрішніх і зовнішніх впливів, що вимагає глибокого аналізу турбулентності геополітичних та геоekonomічних процесів, впливу російської агресії та викликів, які постають перед євроінтеграцією. Політико-дипломатична солідарність Європи з Україною, а також військова, фінансово-економічна та гуманітарна підтримка є критично важливими для протистояння російській агресії і сприяють поглибленню економічних зв'язків та лібералізації торгівлі.

Це підкреслює важливість продовження вивчення того, як в умовах війни з одного боку виникають труднощі в галузевих контактах України з Європейським Союзом, зокрема у сферах сталеливарного виробництва та електротехнічної промисловості. Одночасно, з іншого боку, війна в Україні стимулює більш глибоку інституційну та секторальну інтеграцію української економіки в європейський ринок, а також сприяє трансформації структури експорту через товарну диференціацію. Отже, нагальною є потреба в детальному аналізі цих тенденцій для розуміння як викликів, так і можливостей, які вони відкривають для України в контексті євроінтеграційних зусиль.

В цьому контексті, наукова спільнота стоїть перед завданням не тільки аналізувати та оцінювати поточні тенденції та розвиток подій, але й шукати шляхи оптимізації євроінтеграційних процесів, адаптації стратегій та визначення ефективних механізмів протидії зовнішнім загрозам, безпеки сталого розвитку. Проведення наукової дискусії в рамках роботи VI-ої Міжнародної мультидисциплінарної науково-практичної конференції «EUROPEAN PERSPECTIVE: міждисциплінарний дискурс в контексті сучасних викликів і можливостей» є важливим аспектом для розробки комплексного системного бачення євроінтеграційних перспектив та використання потенціалу євроінтеграційного процесу задля Перемоги над агресором, на шляху до перспектив Глобальних Цілей сталого розвитку.

На сторінках цього збірника представлено наукові праці дослідників, які підходять до вирішення актуальних суспільних проблем з міждисциплінарних позицій євроінтеграційного вектору України. У тезах конференції учені розкривають нові ідеї, дослідження та інновації з різних галузей науки, відкриваючи стратегічні напрями євроінтеграційних процесів. Важливість такої міждисциплінарної взаємодії в науковому співтоваристві не може бути переоцінена, оскільки вона забезпечує комплексний погляд на шляхи реалізації європейських амбіцій та безпеки сталого розвитку на національному і міжнародному рівнях.

VI Міжнародна мультидисциплінарна науково-практична конференція «EUROPEAN PERSPECTIVE: міждисциплінарний дискурс в контексті сучасних викликів і можливостей» охоплює низку ключових напрямів роботи, кожен з яких відіграє вирішальну роль у формуванні майбутнього України на європейському та міжнародному рівнях. Серед них:

- інтеграція України в Європейський Союз і міжнародні відносини у воєнний та повоєнний періоди;
- правові аспекти європейської інтеграції України: виклики та перспективи;
- стратегії економічного розвитку та фінансова стабілізація в контексті європейської перспективи;
- інновації та технологічний прогрес в епоху європейської інтеграції України;
- соціокультурні виміри європейського вибору України в контексті глобалізації;
- екологічна політика та сталий розвиток України в рамках європейських ініціатив;
- освітні та наукові стратегії України у світлі європейського вектору розвитку;
- історичний та геополітичний аспекти євроінтеграційних процесів;
- міждисциплінарні підходи до вивчення суспільних змін в Україні в контексті євроінтеграції.

Напрямок конференції *«Інтеграція України в Європейський Союз і міжнародні відносини у воєнний та повоєнний періоди»* зосереджений на аналізі політичних та дипломатичних аспектів взаємодії України з ЄС у воєнний та повоєнний періоди, враховуючи нові виклики та можливості для міцнішої інтеграції.

Інтеграція з Європейським Союзом відіграє важливу роль в процесах інноваційного відновлення та трансформації моделі соціально-економічного розвитку України. Це відкриває нові можливості для зовнішньої торгівлі, завдяки передачі технологій та кращим стандартам управління. У таких умовах пріоритетним

ПЕРЕДМОВА

завданням є відновлення та забезпечення безпеки населення, реструктуризація економіки та соціальних систем.

Європейська інтеграція України відіграє значну роль у дипломатичній стратегії країни, дозволяючи їй ефективніше взаємодіяти з міжнародними партнерами. Через механізми Європейського Союзу, Україна залучається до широкого спектра політичних, економічних та безпекових діалогів, що допомагає країні відстоювати свої інтереси на міжнародній арені. Це також сприяє формуванню стійких двосторонніх відносин з країнами-членами Європейського Союзу, зміцнюючи їх підтримку України.

Економічна інтеграція з Європейським Союзом відкриває перед Україною доступ до європейського ринку, сприяючи зростанню торгівлі, інвестицій та економічної модернізації. Адаптація українського законодавства до стандартів і норм Європейського Союзу спонукає проведення необхідних реформ у сферах правосуддя, боротьби з корупцією та захисту прав споживачів, що, в свою чергу, підвищує довіру міжнародних інвесторів до української економіки.

Попри значний потенціал та переваги інтеграції, Україна стикається з рядом викликів, включаючи необхідність глибоких реформ, протистояння внутрішньому та зовнішньому спротиву, та необхідність адаптації до економічних стандартів та норм Європейського Союзу. Подальша інтеграція також залежить від політичної волі та здатності Європейського Союзу прийняти нового члена в умовах глобальних політичних та економічних викликів.

Безперечно інтеграція України в Європейський Союз є складним, але перспективним процесом, який має велике значення для міжнародних відносин, особливо в контексті воєнного та повоєнного періодів. Вона сприяє не тільки економічному а соціальному розвитку України, але й зміцнює її міжнародну позицію, сприяє стабільності та безпеці. Реалізація цього процесу вимагає від України проведення глибоких реформ, зокрема у сферах верховенства права, боротьби з корупцією, економічної та соціальної політики. Водночас, Європейський Союз потребує адаптації своїх структур та політик для

інтеграції нових членів, що також є важливим кроком на шляху до розширення Союзу.

Подальша європейська інтеграція України залежить від багатьох факторів, включаючи геополітичну ситуацію, внутрішньополітичні процеси в Україні та країнах Європейського Союзу, а також від готовності обох сторін до компромісів і співпраці. Попри існуючі виклики, інтеграція України в Європейський Союз залишається стратегічною ціллю, яка може принести взаємну користь як Україні, так і Європейському Союзу, сприяючи миру, стабільності та процвітанню в Європі.

Інтеграція України в ЄС є довгостроковим процесом, який вимагає відповідальності, компромісу та співпраці з обох сторін. Враховуючи потенціал для позитивних змін, які ця інтеграція може принести, вона залишається однією з ключових цілей української зовнішньої політики та важливим кроком на шляху до європейської інтеграції.

Для забезпечення успішного просування на шляху до євроінтеграційних перспектив, дослідження та аналіз наступних процесів є вкрай необхідними для України:

- вивчення стану стабільності інституцій, що підтримують демократичні засади, отож дослідження механізмів, які забезпечують демократію, верховенство права, захист прав людини та меншин, є критично важливими для відповідності Копенгагенським критеріям;

- дослідження функціонування ринкової економіки, аналіз готовності та здатності країни адаптуватися до конкурентного тиску та ринкових умов в Європейському Союзі вимагають глибокого розуміння економічних процесів та структур;

- моніторинг потенціалу України в імплементації правил, стандартів та політик Європейського Союзу, включаючи зобов'язання щодо політичного, економічного та монетарного союзу, є ключовим для демонстрації здатності країни стати повноцінним членом Європейського Союзу.

Ці пріоритети відображають виклики, які стоять перед Україною на шляху до членства в Європейському Союзі. Європейська

ПЕРЕДМОВА

інтеграція України є многогранним процесом, що включає в себе не лише економічні та політичні аспекти, але й широкий спектр правових перетворень. Враховуючи актуальність напряму конференції *«Правові аспекти європейської інтеграції України: виклики та перспективи»*, що ставило за мету глибокий аналіз існуючих викликів та визначення потенційних напрямів розвитку в контексті європейської інтеграції, пріоритетними темами дослідження цього напряму є:

- гармонізація законодавства, що визначено основним кроком на шляху до європейської інтеграції та включає адаптацію правових норм у різних сферах, зокрема у сферах торгівлі, екології, прав людини та верховенства права;

- верховенство права, становлення та зміцнення чого є критично важливим для ефективної європейської інтеграції, та включає боротьбу з корупцією, забезпечення незалежності судової системи, а також гарантування прав і свобод громадян;

- захист прав людини та меншин як один із ключових критеріїв для вступу до Європейського Союзу та включає реформування внутрішнього законодавства і практик з метою їх приведення у відповідність до міжнародних стандартів;

- правові аспекти економічної інтеграції, що потребує внесення змін до законодавства в частині регулювання ринку, конкуренції, державної допомоги та захисту прав споживачів;

- дослідження європейської безпекової інтеграції, адже адаптація до політичних та безпекових структур Європейського Союзу потребує правових реформ, зокрема в сферах оборони та безпеки, зовнішніх відносин, а також справедливості та внутрішніх справ;

- правові аспекти енергетичної інтеграції та дотримання екологічних стандартів, що охоплює адаптацію національного законодавства до європейських норм у сфері енергетики, енергоефективності та відновлюваних джерел енергії, а також приведення екологічного регулювання відповідно до стандартів Європейського Союзу.

ПЕРЕДМОВА

Дослідження, виконані відповідно до напряму конференції «*Стратегії економічного розвитку та фінансова стабілізація в контексті європейської перспективи*» є важливими з кількох причин. По-перше, в умовах глобалізації та інтеграційних процесів, країни Європи стикаються з численними викликами, які вимагають глибокого аналізу та розробки ефективних стратегій економічного зростання та забезпечення фінансової стабільності. З іншого боку, вступ до Європейського Союзу вимагає від країн-кандидатів не лише політичної, але й економічної конвергенції з нормами та стандартами, прийнятими в Європейському Союзі. Це означає, що країни-кандидати розробляють та впроваджують ефективні стратегії, які сприятимуть сталому економічному зростанню, конкурентоспроможності національної економіки та її здатності адаптуватися до змінних умов глобальної економіки. При цьому фінансова стабілізація є ключовим елементом, що забезпечує стабільний економічний розвиток. В умовах фінансових криз, високої волатильності ринків та непевності, забезпечення фінансової стабільності вимагає від урядів розробки та впровадження комплексних стратегій, які включають ефективне управління державним боргом, моніторинг фінансових ризиків, регулювання фінансового сектору та заходи зі стабілізації валютного курсу.

Значення економічного співробітництва з Європейським Союзом для стабілізації внутрішнього стану України вимагає детального дослідження, особливо в контексті її зростаючої присутності на європейських ринках. Незважаючи на тривалу російсько-українську війну, Україна та Європейський Союз здійснили важливі кроки для активізації економічних відносин, зокрема, шляхом скасування квотних і тарифних бар'єрів, що сприяє лібералізації торгівлі. Крім того, введення безвізових режимів у рамках секторального співробітництва відкриває нові можливості для обох сторін. Такі зміни не лише підтримують європейську інтеграцію України, але й зміцнюють її здатність протистояти російській агресії. Вивчення цих процесів має важливе значення для розуміння впливу економічного співробітництва на політичну та соціальну стабільність країни, а

також для визначення подальших кроків у зміцненні її економічного суверенітету і безпеки.

Наукові дослідження відповідно до напряму конференції «Інновації та технологічний прогрес в епоху європейської інтеграції України» є цінними з точки зору сучасних світових тенденцій розвитку концепції Індустрії 5.0 та впровадження світових інноваційних підходів та повинні зосереджуватися на ролі технологічного розвитку і підвищення продуктивності. Європейський Союз активно застосував концепцію, що покладено в основу концепції Індустрія 5,0, основоположним принципом якої є інтеграція трьох ключових аспектів: економічного, екологічного та соціального, з акцентом на ESG (екологічні, соціальні та управлінські аспекти). Це дозволяє досягти балансу і фокусування на сталому розвитку в процесах, які раніше визначались лише економічними та технологічними параметрами. Екологічні, соціальні та корпоративні аспекти управління (ESG) передбачають оцінку діяльності компанії з огляду на її внесок у соціальні цілі, що включає не тільки максимізацію прибутків на користь акціонерів чи власників, але й досягнення екологічних цілей, підтримку соціальних ініціатив та забезпечення різноманітності, справедливості та інклюзивності. В контексті наукових досліджень євроінтеграції, ця мультидисциплінарна перспектива надзвичайно важлива, оскільки вона розширює рамки аналізу, включаючи не лише традиційні економічні та політичні виміри, але й соціальну відповідальність, стійкість та етичні аспекти, що є ключовими для розуміння ширших впливів євроінтеграційних процесів. Такий підхід допомагає визначити, як нові технології та управлінські практики можуть бути інтегровані з метою сприяння загальному благу, підтримуючи при цьому збалансований розвиток у всіх сферах життя суспільства.

Важливою темою дослідження є вивчення того, як інтеграція з Європейським Союзом впливає на прийняття та реалізацію інноваційних технологій в різних секторах економіки України. Особливу увагу приділено перевагам, які отримує Україна від впровадження новітніх технологій, зокрема в сферах

ПЕРЕДМОВА

енергоефективності, цифровізації, розвитку зеленої економіки та їхньому впливу на сталий розвиток країни. Аналітична частина досліджень базується на ідентифікації бар'єрів та викликів, з якими стикається Україна на шляху до інтеграції з ЄС, включаючи регуляторні, інституційні та фінансові обмеження. В той же час, важливо розглядати стратегії та політики, які можуть сприяти подоланню цих бар'єрів, з метою підвищення інноваційної спроможності та конкурентоспроможності української економіки.

Важливими пріоритетами є залучення вітчизняних вчених в європейські дослідницькі та інноваційні ініціативи, взаємодія з програмами Європейського Союзу, особливо з програмою «Горизонт Європа», інтеграція з Європейським дослідницьким простором та з новим європейським інноваційним порядком денним. «Горизонт Європа» (2021-2027) як ключова програма ЄС у галузі досліджень та інновацій, створена для боротьби зі зміною клімату, допомагає досягти цілей ООН у сфері сталого розвитку та підвищує конкурентоспроможність та зростання Європейського Союзу. Програма сприяє співпраці та посилює вплив досліджень та інновацій на розробку, підтримку та реалізацію політики ЄС, а також вирішенню глобальних проблем. Вона підтримує створення та поширення передових знань та технологій. Вона створює робочі місця, повністю залучає кадровий резерв Європейського Союзу, прискорює економічне зростання, сприяє підвищенню конкурентоспроможності промисловості та оптимізує вплив інвестицій у рамках розширеного Європейського Дослідницького Простору.

Окрім цього, у жовтні 2023 року було відкрито «Офіс Горизонт Європа в Україні» при Національному фонді досліджень, що слугує підтримкою українським учасникам програми, зокрема в пошуку міжнародних партнерів. Українські дослідники та інноватори мають доступ до широкого спектру інноваційних програм, включаючи програму «Цифрова Європа» для розвитку цифрових технологій і програму «Креативна Європа» для підтримки культурних і

ПЕРЕДМОВА

креативних індустрій, а також до інноваційних грантів від Європейського співробітництва в науці та техніці (COST).

У рамках Міжнародної європейської інноваційної програми EUREKA, яка є провідною платформою для міжнародного інноваційного співробітництва, Україна залучена до проєктів, що сприяють розробці інноваційних продуктів через міжнародні консорціуми, з фінансуванням для державних наукових установ і вищих навчальних закладів.

Зусилля України на шляху до інтеграції в європейський науково-інноваційний простір включають активізацію участі в європейських дослідницьких програмах, розширення фінансових можливостей для інноваційного бізнесу середнього та малого розміру, створення спеціалізованого державного фонду для підтримки проривних інноваційних проєктів в межах міжнародних консорціумів, а також популяризацію вдалих прикладів участі в програмах фінансування та підвищення навичок отримання грантів та їх адміністрування.

Особливо важливим є зосередження зусиль на забезпеченні взаємодії між науковою спільнотою та інноваційним бізнесом, щоб максимізувати вплив досліджень на економічне зростання та соціальний розвиток. Це передбачає не лише фінансову підтримку, але й розробку політик, спрямованих на стимулювання комерціалізації досліджень та розробок.

Також значну увагу слід приділити розвитку цифрової інфраструктури та цифрових навичок серед населення і бізнесу, що є критично важливим для успішної цифрової трансформації економіки та суспільства. Програма «Цифрова Європа» та інші ініціативи Європейського Союзу у цьому напрямку можуть слугувати потужним стимулом для розвитку технологічного сектору в Україні.

Поглиблення інтеграції України в Європейський дослідницький простір та активна участь в програмах Європейського Союзу з досліджень та інновацій відкривають нові можливості для розвитку національної науки та технологій. Важливо забезпечити координацію зусиль усіх зацікавлених сторін, включаючи уряд, наукову спільноту, інноваційний бізнес та міжнародних партнерів, для реалізації

потенціалу України в якості активного учасника європейського інноваційного ландшафту.

Щодо проведення досліджень відповідно до наукової секції конференції *«Соціокультурні виміри європейського вибору України в контексті глобалізації»* хочу підкреслити значущість та актуальність цього дослідницького напрямку. Сучасний етап глобалізаційних процесів вносить корективи у розвиток соціокультурних ідентичностей, зумовлюючи необхідність глибшого розуміння механізмів адаптації та інтеграції національних культур у світовий контекст. Вибір України вектору європейської інтеграції є основним, що формує сучасний соціокультурний та політичний ландшафт країни, та, безсумнівно, заслуговує на детальне наукове осмислення.

Організація цієї секції наукової конференції є спробою об'єднати зусилля вчених з різних галузей знань для вивчення комплексу питань, пов'язаних із соціокультурними аспектами європейської інтеграції України. Ми зосередилися на аналізі таких ключових тем, як формування культурної ідентичності в умовах глобалізації, вплив європейської інтеграції на соціальні процеси в Україні, перетворення культурного простору під впливом європейських цінностей та норм, а також виклики та перспективи, які стоять перед Україною на шляху до європейської інтеграції.

Розуміння соціокультурних вимірів європейського вибору України має критичне значення не лише для наукової спільноти, але й для ширшого кола зацікавлених осіб – політиків, громадських діячів, освітян, що долучаються до процесу формування інформованої громадської думки та ефективної культурної політики. Через призму наукового аналізу можливо висвітлити низку стратегічних орієнтирів для подальшого розвитку України в контексті її європейського вибору та визначити можливості для збереження культурного розмаїття в умовах глобалізаційних процесів.

Сучасний світ характеризується безпрецедентним рівнем взаємопроникнення культур, економік і політичних систем, що неминуче впливає на ідентичність, цінності та соціальні структури країн, що перебувають на шляху євроінтеграції. Україна, зі своєю

багатовіковою історією, культурою та специфічним геополітичним розташуванням, стоїть перед особливо важливими викликами та можливостями в цьому контексті. Вивчення соціокультурних вимірів європейського вибору України дозволяє глибше зрозуміти, як глобалізаційні процеси впливають на формування національної ідентичності, змінюють культурні практики та взаємодії між різними соціальними групами всередині країни.

Цей напрямок досліджень є надзвичайно важливим для розробки стратегій соціокультурної інтеграції та адаптації, які враховують широкий спектр впливів – від глобальних до локальних. Він відкриває можливості для аналізу та прогнозування соціальних змін, що супроводжують процес європейської інтеграції, дозволяючи формувати ефективні політики в галузі освіти, культури, медіа та громадянського суспільства. Особлива увага приділяється обґрунтуванню важливості європейських цінностей у контексті формування стратегічного євроінтеграційного вектора розвитку України та її боротьби з російським агресором.

В контексті європейської інтеграції, європейські цінності, такі як демократія, верховенство права, повага до людської гідності, свобода вираження, толерантність і захист прав людини, стають основоположними орієнтирами для соціокультурних перетворень в Україні. Ці цінності сприяють формуванню відкритого та інклюзивного суспільства, здатного ефективно реагувати на виклики сучасності, включаючи російсько-українську війну та пропаганду.

Боротьба України з російським агресором не лише є виявом захисту територіальної цілісності та суверенітету, але й глибоко вкорінена в прагненні утвердити зазначені європейські цінності як фундаментальну основу свого державного ладу та соціального життя. Ця боротьба вимагає не лише військової, але й соціокультурної резистентності, здатності суспільства зберегти свою ідентичність, цінності та демократичні інститути в умовах повномасштабної війни в Україні.

В контексті глобалізації та зростаючих викликів кліматичних змін, питання, запропоновані для розгляду на секції «*Екологічна*

ПЕРЕДМОВА

політика та сталий розвиток України в рамках європейських ініціатив» набувають особливої актуальності. Україна, як країна з євроінтеграційними намірами, активно працює над впровадженням європейських стандартів у сфері екології та сталого розвитку. Україна визначила екологічну політику як один з пріоритетів на шляху до інтеграції в Європейський Союз. Українська влада розробляє та впроваджує низку законодавчих та нормативних актів, спрямованих на гармонізацію національного законодавства з європейськими директивами та регуляторними інститутами. Серед ключових аспектів – зменшення викидів парникових газів, захист біорізноманіття, управління водними ресурсами, енергоефективність та відновлювальна енергетика.

Стратегія сталого розвитку України орієнтована на збалансоване вирішення соціальних, економічних та екологічних проблем. Основні зусилля спрямовані на зниження рівня забруднення навколишнього середовища, збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь, розвиток екологічно чистих технологій та підвищення якості життя населення. Особлива увага приділяється адаптації до змін клімату та запобіганню екологічним катастрофам. Україна активно бере участь у міжнародних екологічних програмах та проєктах під егідою Європейського Союзу. Це дозволяє не лише адаптувати вітчизняну екологічну політику до європейських стандартів, а й отримувати значну фінансову та технічну підтримку для її реалізації. Однією з ключових ініціатив є участь України в Зеленому курсі Європейського Союзу, який спрямований на досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. В рамках цього курсу, Україна розробляє та впроваджує заходи щодо зменшення вуглецевого сліду, збільшення частки відновлювальної енергії у енергетичному балансі та підвищення енергоефективності.

На шляху до сталого розвитку та інтеграції з європейськими екологічними стандартами Україна стикається з низкою проблем та викликів. Серед них – високий рівень забруднення повітря в зоні бойових дій, неконтрольоване використання природних ресурсів, проблеми з управлінням відходами та необхідність модернізації

ПЕРЕДМОВА

застарілої інфраструктури. Ці виклики вимагають комплексного підходу та активної участі всіх зацікавлених сторін – уряду, бізнесу, громадянського суспільства та міжнародної спільноти. Впровадження європейських стандартів сприяє не лише покращенню стану довкілля, а й стимулює економічне зростання, сприяє створенню нових робочих місць та підвищенню якості життя населення. Перехід до зеленої економіки відкриває нові можливості для розвитку енергетичного сектору, сільського господарства, транспорту та інших сфер. Важливу роль у цьому процесі відіграє співпраця з Європейським Союзом та іншими міжнародними партнерами.

Питання екологічної політики та сталого розвитку України в рамках європейської інтеграції є ключовими для забезпечення балансу між економічним розвитком та збереженням довкілля. Дослідження цих питань важливе з кількох причин. Передусім задля розробки ефективної екологічної політики, щоб ідентифікувати найбільш ефективні шляхи впровадження європейських стандартів та практик у національну екологічну політику. Це стосується, наприклад, регулювання викидів парникових газів, управління водними ресурсами, збереження біорізноманіття та інших аспектів. Окрім того, важливим чинником є підвищення енергоефективності та розвиток відновлювальних джерел енергії. Вивчення досвіду країн Європейського Союзу у сфері енергоефективності та відновлювальної енергетики сприятиме розробці та впровадженні національної стратегії задля зменшення залежності від викопного палива та переходу до екологічно чистих джерел енергії. Вивчення впливу змін клімату та розробка стратегій адаптації є критично важливими для України. Дослідження в цій сфері допоможе знизити потенційні економічні та соціальні втрати від кліматичних змін. Аналіз політик та практик сталого розвитку в країнах Європейського Союзу допомагає Україні формувати власні стратегії, які враховують соціальні, економічна та екологічні аспекти розвитку. Це сприяє досягненню цілей сталого розвитку, визначених ООН, та інтеграції з Європейським Союзом.

ПЕРЕДМОВА

Інтеграція України у європейський освітній та науковий простір стає пріоритетом державної політики, що спрямована на модернізацію вітчизняної системи освіти та науки згідно з європейськими стандартами та практиками. Цей процес передбачає впровадження нових стратегій та реформ, що спрямовані на підвищення якості освіти, зміцнення наукового потенціалу та забезпечення інтеграції українських науковців та освітян у міжнародний науковий діалог в рамках роботи секції конференції *«Освітні та наукові стратегії України у світлі європейського вектору розвитку»*.

У контексті глобалізації та постійно зростаючих викликів сучасного світу, освітні та наукові стратегії України набувають особливого значення в рамках її європейської інтеграції. Європейський вектор розвитку вимагає від України не лише гармонізації свого законодавства з нормами Європейського Союзу, але й адаптації освітніх та наукових систем до європейських стандартів.

Реформування освітньої системи України є ключовим аспектом її європейської інтеграції. Основними напрямками такого реформування є підвищення якості освіти, забезпечення доступності освітніх послуг для всіх верств населення, інтеграція інноваційних технологій у навчальний процес та адаптація до потреб ринку праці. Важливим елементом реформ є також впровадження принципів Болонського процесу, які передбачають стандартизацію освітніх програм, забезпечення мобільності студентів та викладачів, а також визнання освітніх кваліфікацій на міжнародному рівні. Україна активно працює над впровадженням Болонського процесу, що передбачає створення єдиного європейського освітнього простору. Основні напрямки цієї роботи включають: гармонізацію освітніх стандартів через забезпечення взаємної відповідності та визнання кваліфікацій з метою підвищення мобільності студентів та викладачів; впровадження модульної системи навчання та орієнтацію на компетентнісний підхід і гнучкість освітніх програм; забезпечення якості освіти через створення незалежних агентств з акредитації та

оцінки якості освітніх програм; розвиток дистанційної освіти та використання цифрових технологій для забезпечення доступності та гнучкості освіти.

Наукова політика України спрямована на інтеграцію вітчизняної науки в європейський та світовий науковий простір. Важливими аспектами цього процесу є: підтримка міжнародних наукових проєктів й залучення українських науковців до участі в програмах ЄС, таких як «Горизонт 2020»; розвиток наукових інфраструктур і модернізацію наукових лабораторій, створення дослідницьких центрів світового рівня; залучення молодих науковців тощо.

Наукові дослідження в Україні потребують значного стимулювання та інтеграції з європейською науковою спільнотою. Важливим кроком у цьому напрямку є підвищення фінансування науки, забезпечення прозорості розподілу наукових грантів, а також стимулювання міжнародних наукових співпраць.

Важливим напрямком розвитку є тісніше зв'язування освіти з науковими дослідженнями, що сприяє створенню інноваційного середовища та підготовці кваліфікованих наукових кадрів. Євроінтеграційний вектор в галузях освіти і науки дозволить Україні підвищити конкурентоспроможність своїх наукових досліджень та освітніх програм на міжнародному рівні, а також забезпечить кращу адаптацію випускників до потреб ринку праці.

Активна міжнародна співпраця та забезпечення мобільності студентів і викладачів є ключовими для інтеграції України в європейський освітній та науковий простір. Участь в міжнародних програмах обміну, таких як Еразмус+, не лише сприяє обміну досвідом і знаннями, але й відкриває нові можливості для розвитку спільних наукових проєктів та посилення міжнародної співпраці.

Збільшення інвестицій в освіту та науку є фундаментальним для досягнення високих стандартів якості та конкурентоспроможності. Це включає не лише державне фінансування, але й залучення приватних інвестицій, створення сприятливих умов для інновацій та наукових досліджень, а також розвиток інфраструктури наукових парків та технологічних інкубаторів.

ПЕРЕДМОВА

Європейський вектор розвитку вимагає від України комплексного підходу до реформування освітньої та наукової сфер. Це передбачає не лише адаптацію до європейських стандартів, але й активне впровадження інновацій, підвищення якості освіти та наукових досліджень, а також розширення міжнародної співпраці.

Питання статусу кандидата на членство в Європейському Союзі відкриває перспективу для глибокого аналізу його впливу на ринок праці в Україні та стратегії зменшення негативних наслідків масового відтоку кваліфікованих кадрів, зокрема явища «відтоку мізків». У контексті триваючої російсько-української війни та виїзду українських біженців від війни до країн Європейського Союзу, де вони знаходять працевлаштування та освіту, виникає необхідність дослідження довготривалих наслідків цього явища. Важливим аспектом стає вивчення того, як перспектива членства в Європейському Союзі може вплинути на бажання мігрантів повернутися до України, а також на орієнтацію молодого покоління, яке отримало освіту за кордоном, щодо місця свого майбутнього працевлаштування. Виходячи з цього, акцентується на важливості детального дослідження статусу кандидата як фактора, що може сприяти реверсії тенденції «відтоку мізків» та залученні кваліфікованих кадрів назад до України, особливо у світлі майбутнього вільного руху людей між Україною та Європейським Союзом.

Наукові дослідження в рамках роботи секції *«Історичний та геополітичний аспекти євроінтеграційних процесів»*, особливо в умовах російсько-української війни в Україні та її європейської інтеграції, відіграють критичну роль у розумінні та формуванні майбутнього Європи. Такі дослідження не лише сприяють глибшому розумінню історичного контексту та геополітичних динамік, що формували європейську інтеграцію, але й дають можливість аналізувати сучасні виклики та визначати стратегії.

Історичні дослідження євроінтеграційних процесів дозволяють виявити ключові моменти, які сприяли зближенню європейських країн, а також розглянути помилки та уроки минулого. Це особливо

важливо в контексті євроінтеграційного виміру для України, чия історія та геополітичне розташування надають їй унікальну роль у європейських інтеграційних процесах. Вивчення історії може допомогти зрозуміти, як історичні зв'язки та конфлікти впливають на сучасні відносини та інтеграційні зусилля.

Геополітичні дослідження важливі для аналізу ролі України у європейській безпеці та політиці, особливо в умовах російсько-української війни. Такі дослідження допомагають визначити, як війна в Україні впливає на баланс сил в Європі та які стратегічні вибори перед європейськими країнами стоять для безпеки та налагодження стабільності. Крім того, вони сприяють розумінню того, як військові дії в Україні і потреба в обороні можуть впливати на євроінтеграційні процеси та як Україна може використати своє геополітичне положення для зміцнення власної безпеки та інтеграції в європейські структури.

Ось декілька ключових причин, чому наукові дослідження про історичний та геополітичний аспекти євроінтеграційних процесів є надзвичайно важливими: підтримка інформованого діалогу, адже наукові дослідження забезпечують факти та аналітичні оцінки, які можуть сприяти більш інформованому публічному діалогу та політичному дебату щодо євроінтеграції України та її ролі в Європі; визначення стратегічних інтересів та сприяння міжнародному співробітництву; поглиблене розуміння історичних та геополітичних аспектів євроінтеграції задля безпеки та зміцнення демократичних інститутів тощо.

Вкрай необхідною складовою відновлення в умовах війни є забезпечення безпеки і стабільності. Це означає встановлення ефективної системи правопорядку, боротьби зі злочинністю, дезактивацію незаконних збройних формувань і відродження довіри громадян до державних інституцій. Це потребує також активної участі міжнародного співтовариства та партнерів; включає надання фінансової допомоги, технічної підтримки та експертного консультування із забезпечення успішної реалізації реформ та відновлення країни. Міждисциплінарний дискурс в контексті

ПЕРЕДМОВА

сучасних викликів і можливостей європейської інтеграції України потребує широкого залучення учених, громадськості та активної участі науково-дослідних, освітніх та громадських організацій. Це може забезпечити більшу відкритість, демократію та залучення різних груп населення до прийняття рішень та реалізації проектів. Отож у цьому збірнику Ви знайдете тези, які охоплюють різні аспекти, присвячені євроінтеграційному вектору України. Сподіваємося, що обговорення та результати цієї конференції допоможуть розробити нові підходи та стратегії, які сприятимуть сталому відновленню України та її інтеграції у європейську спільноту.

Сучасний світ зіткається зі значними викликами, серед яких – повномасштабна війна в Україні, спричинена російською агресією; зміна клімату та екологічна криза; соціально-економічна нерівність, нерівномірний розподіл багатства, соціальні напруга та конфлікти; наслідки пандемії та глобальні захворювання; кібербезпека та міжнаціональні конфлікти; енергетична криза тощо. Вирішення цих проблем потребує комплексного підходу та глобального співробітництва.

Результати дослідження, які представлені у роботі VI Міжнародної науково-практичної конференції «EUROPEAN PERSPECTIVE: міждисциплінарний дискурс в контексті сучасних викликів і можливостей» буде використано у дослідній діяльності науково-аналітичного Центру «Стала, інклюзивна та смарт Європа» – експертно-дослідницького осередку Лабораторії проектів та ініціатив Волинського національного університету імені Лесі Українки, що створено в рамках міжнародного гранту The Jean Monnet Chair project Erasmus + SISDDP. Враховуючи унікальність Центру, що веде свою діяльність на перетині різноманітних сфер (економіки, міжнародних відносин, менеджменту, соціології, антропології, історії, політології, ін.), він є платформою для міждисциплінарних досліджень. Ми прагнемо генерації рішень і поглиблення партнерства й взаємодії у питаннях пошуку нових підходів до моделювання сталого, інклюзивного, смарт розвитку громад і країн Європи. Ми переконані,

що формування сучасної парадигми миру, безпеки і справедливості в третьому тисячолітті, є неможливим без чітких орієнтирів сталого, інклюзивного, смарт розвитку Європи. У свою чергу, згадані орієнтири повинні базуватися на ґрунтовних дослідженнях, об'єднуючи фахівців з різних галузей знань та наукових шкіл, та використанні досягнень української та світової науки, щоб надати суспільству цілісне бачення європейських інтеграційних процесів задля розв'язання проблем безпеки, соціальних, економічних, культурних та інших потреб.

Збірник тез VI Міжнародної науково-практичної конференції «EUROPEAN PERSPECTIVE: міждисциплінарний дискурс в контексті сучасних викликів і можливостей» є підсумком роботи інтелектуальної спільноти та містить важливі концепції й ідеї, які відображають широкий спектр дослідницьких зусиль. Він також дозволяє винайти і висвітлити актуальні питання для подальших досліджень та розвитку наукових ідей.

Організаційний комітет висловлює глибоку вдячність кожному автору тез за їх внесок і готовність поділитися результатами своїх досліджень. Кожне дослідження, представлене на цій конференції, являє собою крок вперед у нашому невпинному пошуку знань. Ваша участь у роботі конференції є втіленням відданості науці, спонукаючи нас усіх дивитися в майбутнє з надією і впевненістю в нашому здатному до розвитку людському інтелекті. Ми щиро віримо, що обмін знаннями та досвідом, який відбувся на нашій конференції, сприятиме подальшому розвитку наукової думки та відкриє нові горизонти для досліджень.

В контексті європейської інтеграції, важливість Вашого внеску в наукову спільноту набуває ще більшого значення. Через призму Вашого дослідження ми не лише розширюємо кордони нашого розуміння специфічних наукових проблем, але й вносимо суттєвий вклад у зміцнення зв'язків між країнами, сприяючи культурному та академічному обміну, що є фундаментом для європейської інтеграції.

Ваші дослідження, представлені на цій конференції, відіграють критичну роль у формуванні міцної основи для співпраці та

взаєморозуміння між країнами, прагнучи до єдності в різноманітті. Як зазначав Жан Моне, один із засновників Європейського Союзу, «Ми об'єднуємося не для того, щоб бути поруч, а щоб працювати разом». В цьому контексті, кожне Ваше дослідження стає важливим кроком на шляху до більш інтегрованої Європи, де спільні зусилля та знання сприяють досягненню загальних цілей.

Від імені всього організаційного комітету, хочемо підкреслити, що праця кожного з учасників конференції є важливою не лише в академічному аспекті, але й як внесок у зміцнення європейських цінностей, співпраці та взаєморозуміння. Ми віримо, що обмін знаннями та досвідом між науковцями відкриває нові можливості для європейської інтеграції, збагачуючи наш колективний інтелектуальний потенціал та сприяючи створенню міцного та єдиного європейського наукового простору.

Висловлюємо вдячність організаторам конференції: д.е.н., члену правління ГО «ІТІ», професору ВНУ ім. Лесі Українки *Ірині Цимбалюк* (м. Луцьк, Україна); д.е.н., члену правління ГО «ІТІ», доценту ВНУ ім. Лесі Українки *Наталії Хомюк* (м. Луцьк, Україна); д.е.н., Віце-президенту Запорізької торгово-промислової палати *Дмитру Антонюку* (м. Запоріжжя, Україна); д.е.н., науковому співробітнику Східно-Баварського університету прикладних наук Амберг-Вайден *Катерині Антонюк* (м. Амберг-Вайден, Німеччина); доктору філософії, доценту Університету Ясар *Айселін Ілдіз* (м. Ізмір, Туреччина); д.габіліт.е.н., професору Університету імені Адама Міцкевича *Ришарду Камінському* (м. Познань, Польща); д.габіліт.е.н., професору Академії прикладних наук ім. Станіслава Сташица в Піле *Яну Полцину* (м. Піла, Польща); д.е.н., с.н.с. Українсько-американського університету Конкордія *Любов Жаровій* (Київ, Україна); д.е.н., дослідника Бізнес школи Кедж *Наталії Антонюк* (м. Грац, Австрія; м. Київ, Україна); д.е.н., професору Національного університету «Києво-Могилянська академія» *Лідії Горошковій* (Київ, Україна); д.е.н., професору Національного університету «Запорізька Політехніка» *Андрію Карпенку* (м. Запоріжжя, Україна); к.е.н., доценту, директору «Волинського інституту імені В'ячеслава Липинського ПрАТ «ВНЗ «МАУП» *Людмили Горбач* (м. Луцьк,

ПЕРЕДМОВА

Україна); к.е.н., доценту ВНУ ім. Лесі Українки, члену правління ГО «ІТІ» *Ользі Корнелюк* (м. Луцьк, Україна); к.е.н, вченому секретарю Волинського відділення Спілки економістів України, доценту ВНУ ім. Лесі Українки *Наталії Науменко* (м. Луцьк, Україна); к.е.н, заступнику голови правління ГО «ІТІ» *Максиму Войчуку* (м. Луцьк, Україна); к.е.н., доценту Волинського інституту імені В'ячеслава Липинського ПрАТ «ВНЗ «МАУП» *Сергію Цимбалюку* (м. Луцьк, Україна). Ваша праця та підтримка є незамінними для успіху нашої конференції та для просування наукових досліджень, які мають вирішальне значення для майбутнього Європи. Дякуємо за Вашу незламну відданість і за те, що Ви допомагаєте будувати міст через знання, що об'єднує науковців, дослідників та фахівців. Ваші зусилля забезпечують цінний вклад у спільне майбутнє, засноване на співпраці, розумінні та інноваціях.

Опубліковані учасниками конференції дослідження відіграють ключову роль у формуванні загальноєвропейського наукового простору, сприяючи обміну знаннями, технологічному прогресу та культурному зближенню. Ці дослідження не лише поглиблюють наше розуміння різноманітних аспектів нашого життя та суспільства, але й закладають фундамент для спільних проектів та ініціатив, що ведуть до створення сталих зв'язків між країнами Європи.

Нехай цей збірник стане поштовим для подальших досліджень, обміну ідеями та наукової інтеграції. Спільно ми зможемо розширити наші наукові горизонти, зробити важливі кроки у вирішенні глобальних викликів і створити краще майбутнє для світу! Спільне майбутнє України базується на спільності наших інтересів. Долучайтесь до нас у цьому захоплюючому дослідженні ідей та рішень, що можуть змінити світ!

*Наталія Павліха, д.е.н., професор,
Голова Громадської організації
«Інститут транскордонних ініціатив»,
очільниця Лабораторії проєктів та ініціатив
Волинського національного університету
імені Лесі Українки*